

Alın Yazı
Hakkında

16 nisvan 1952 den 31 mayıs 1952 ye
Kadar Ankarada Küçük
Tiyatroda

temsil edilen

Alın Yazısı

hakkinda yazılar

Devlet Tiyatrosu Dergisi

Şubat 1952

Küçük Tiyatro'nun Sahneye
Konulacak Yeni Eseri

Alın yazısı

Alın Yazısı; ilhamını, torun sahibi olmuş bir kadının hislerini irâdesine hâkim kılan anormal temayüllerinden almıştır. (Cami yıkılsa da mihrâbı yerindedir!) sözü, hatırıma Piyetin kahramanı Muallâ'yı getiriveriyor.. Makyajı sillince, buruşuk çehresi siritiveren ihtiyar Muallâ'yı!..

Muallâ, herkes gibi hayattâ bir rol oynadı. Eğer kabiliyetli bir artist olsaydı onun (Hayat Dramı) nı belki de Küçük Tiyatronun mütevazî sahnesinde göremliyecektik.

Eser, bir bakımdan (Para ile saadet olmaz!) tezinin müdafaasını yapıyor. Beni ilgilendirmez bu! beni Muallâ'nın Alın Yazısı düşündürüyor!

Sosyal ahlâk nizamlarıyla kıyaslanınca anormal ve ayıp bulduğumuz bu taze ve genç görünmeye özenen kadının ruhi zaaf-ları seyircide önce bir tiksinti sonra bir acıma husule getirecektir.

Piyet, belkide bu iki zıd ruh hâle-tinden meydana gelmiştir.

Şahap AKALIN

ALIN YAZISI

Yazan: Nabit Sırrı ÖRİK

Sahneye koyan: Şahap AKALIN

Dekor ve kostüm: Turgut ZAIM

Reji asistanı: Tekin AKMANSOY

Sahne teknik şefi: A. MİLANO

Işık: Halim ÜNSAL

ŞAHISLAR

Mualla	Macide BİRMEÇ
Hadiye	Meliha ARS
Şefik	Ümran UZMAN
Cezmi	Ekmel HÜROL
Sevim	Handan URAN
Sabahat	Mediha GÖKÇER-Jale UZMAN
Leman	Bedia ATALAN
Seniha	Mehlika DOĞANGÜN
Demir	Ender ARMAN
Birinci hizmetçi	Sevim AKMANSOY
ikinci hizmetçi	Faize ÖZBOLHAN

Ulus , 20 Nisan 1952

SANAT KÖŞESİ

TIYATRO:

Mevsimin ilk ve son telif eseri: Alın Yazısı

Devlet Tiyatrosu, evvelki akşam, Küçük Tiyatro'da, temsiline başlanan "Alın Yazısı" ile bu mevsimin ikinci ve son telif eserini sahneye koymuştur.

Nahit Sırı Örik'in yazdığı "Alın Yazısı", yaşlı fakat dinç ve güzel kalmış bir kadının, kendisinden genç ve menfaat düşkünü bir kocaya duyduğu zaafı, bu yüzden çektiği maddi ve manevi ıstırapları canlandırmaktadır.

İlk temsil gecesi umumiyetle beğenilen ve seyirciler üzerinde müsbet bir intiba bırakan eseri, rejisörlükte ilk denemesini yapan Şahap Akalın sahneye koymuştur. Umumi kanaat Şahap Akalın'ın bu işte muvaffak olduğu, bilhassa (Turgut Zaim'in çizdiği) modern dekor ve kostümlerin takdire değer bir zevk ve itina ile hazırlandığı merkezinde.

Eserin kahramanı olan Mualla rolünde Macide Birmeç, tamamiyle zıt bir karakter arzeden ablası Hâdiye rolünde de Mediha Ars temsilin en muvaffak sanatçılarıydı. Oğlu Şefik rolünde Ümran Uzman, Kocası Cezmi rolünde Ekmeç Hürol canlı oyunlarıyla dikkati çekiyorlardı. Fakat Sabahat rolünde Mediha Gökçer'in, kısacık Semha rolünde de Mehlika Doğangün'ün sözlerini, en ön sıralardan bile duymak mümkün olamamıştır.

tinde Avni Givda'nın istifası ile açılan ve aylardan beri münaal bulunan üyeliğe muharrir ve romancı Aka Gündüz'ün tayin edildiği öğrenilmiştir.

Hatırlarda olduğu gibi Prof. Remzi Oğuz Arık'ın istifası ile açılan Başkanlığa Muhip Dranas, Ali Süha Delilbaşı'nın istifası ile açılan üyeliğe de Dış Ticaret Dairesi Başkanı Munis Faik Ozansoy getirilmiş bulunuyordu.

Zafer, 22 nisan 1952

Tiyatro bahisleri

Alın yazısı

Bir çok eksiklerine ve kusurlarına rağmen
"Alın yazısı,, piyesi, Devlet Tiyatrosunun bu
mevsimde ilk ve galiba son başarısıdır...

Yazan

Ali Sarı

Nahit Sırrı Örik'in Küçük Tiyatroda temsiline baş-
laşanan piyesi enteresan bir
mevzuu inceliyor. Üçüncü izdi-
vacını kendinden genç, lâkin
menfaat düşkünü bir adamla
yapan bir kadının, bütün vazifelerini, analık sevgisini, evlât muhabbetini unutacak, kocası karşısında kızını bile kıskanacak derecede aşırı cinsî zaafından doğan bu aile faciasını müellif, bugüne kadar sahnelenmiş seyredilen bu türlü piyeslerimizin çoğundan daha ustaca işlemiştir. Bilhassa, Cezmi'ye olan sonsuz muhabbetinin esiri Mualla ile, vazifelerine, geleneklere bağlı ve kusurlarına rağmen kardeşine affedici bir sevgi besleyen ablası Hadiye eserin muvaffakiyetle çizilmiş iki büyük karakteridir. Bu iki zıd insanı zaman zaman çarpıştırmak suretiyle, bu iki ayrı karakteri iyi bir tiyatro anlayışı içinde bütün incelikleriyle göstermesini bilen müellife, eserin tımtıraklı dilini bazı yerlerde sadeleştirerek, bazı yerlerde tiradları kısaltarak, bazı yerlerde de sahnelere biraz farklı şekiller vererek, Rejisör Şahap Akahn'ın yaptığı değerli yardımı unut

mamak lâzımdır. Bu yardım o kadar mühimdir ki, sahnede gayet hareketli ve canlı gördüğümüz eser, bu yardı inolmasa, piyesi seyrederken bazan heyecanımızı kesen nutuklarla, veya şahıslar arasındaki herhangi bir münakaşa esnasında söylenen lüzumsuz sözlerle yer yer yavan hale bile gelebilirdi.

Müellif bu faciada kahramanı Muallâyı itham etmiyor. Hattâ ona biraz acıyor. Fakat, «Bu faciaya mâni olmak elimizde değildir, bu onun alın yazısıdır» diyor. İnsanların cemiyet içindeki bu ferdi görünen hareketleri gâzli bir kuvvet, yâni mukadderat tarafından mı idare ediliyor? Yoksa, bu piyeste gösterildiği gibi, Muallânın bu âkıbeti, bugünkü cemiyette kadının içinde bulunduğu sosyal şartların, aldığı terbiyenin tabii bir neticesi midir? Bu mesele uzun bir münakaşa kapısı açar, ve yazımızın sınırlarını aşar. Her ne olursa olsun, eser usta bir muharririn elinden çıkmıştır, piyes Şahap Akalin tarafından —Tiyatro idaresinin mobilye ile aksesuvarında, ve piyesin rol dağıtımında çıkardığı güçlüklerle rağmen— çok iyi bir anlayışla sahneye konmuştur.

Piyesin kadın kahramanı Muallâ rolünde Macide Birmeç'in adını tevziat listesinde görüp, bugüne kadar böyle mühim bir rol oynamamış bir aktörü bu ağır yükün altından kalkamıyacak sananlar, oyunu seyredince aldandıklarını anlamışlardır. Çok küçük, ve ancak uzun sahne tecrübesiyle tashih edilebilecek bazı kusurlar bir tarafa bırakılacak olursa, Macide Birmeç, son derece inhinah, zaman zaman sinirli, her şeyi unutacak ve feda edecek derecede aşkına bağlı, tereddüt içinde, şüphe içinde, kıskanç, analık vazifelerini hatırlamakla unutmaması bir, hırçın, mesut, hemen arkasından talsalı ve çoğu zaman sevdalı Muallâyı cidden muvaffakiyetle oynamıştır. Hele piyesin dördüncü perdesiyle beşinci perdesinde, bilhassa beşinci perdenin finalinde bayağı us-

ta bir aktördür. Oyunda kendisine çok iyi yardım eden Hadiye rolünde Meliha Ars ile sahnelerinin muvaffakiyetli olmasına karşılık, Şefikle, Cezmi ile ve Sevimle sahnelerinin biraz sönük oluşundaki kusuru onda değil, bu rolleri oynayan Umran Uzman, Ekmel Hürol ve Handan Uran'ın düz ve bu sahnelerdeki psikolojik atmosferi kavramadan gelişi güzel oynadıkları oyunda aramak lâzımdır. Maamafih, eserin en güzel sahnelerinden biri olup, Muallânın Cezmi'ye olan aşkıyle gözünün kararması, ve çocuklarının kendisini terketmeğe karar vermeleri ve ablası Hadiyenin ona analık vazifelerini hatırlatmasıyle alevlenip çok gergin geçen dördüncü sahnede, Muallâ kendisini tamamen yalnız hissetmenin ıstıرابıyla ablasına, «Sen de git!» sözlerini gittikçe kuvvetlenen birer çığlık halinde üç defa tekrarlamasına hak veremiyoruz. Çünkü, bu sahne bir kadınla bir erkek arasında geçen bir ihtiras fırtınası değil, iki kardeşin vazifeler üzerinde fazla sinirlice münakaşa ettikleri bir sahnedir; Ve bu sözleriyle Muallâ verilmiş bir kararı ifade etmiyor, bir çıkmaza girme

karşısında ne yapacağını bilemediğini anlatıyor. Netekim, kısa süren bir hicirlik ânından sonra, Muallânın pişman olduğunu, ablasından özür dilediğini görüyoruz. Onun için, bu basajı piyes metninde olduğu gibi, «Sen de git!» sözlerini iki defa tekrarlıyarak, ve birinci-

sini şiddetle, ikincisini çok kısa bir duruştan sonra daha az bir şiddetle söyliyerek oynamak, eserin bu en dokunaklı, bu en patetik sahnesini daha fazla güzelleştirecektir. Zaten, unutmamak lâzımdır ki, Muallâ'nın konuşmalarında, hattâ argünlüklerinde bile aldığı terbiyenin icabı daima bir hanımefendinin ölçü hareketlerini, nezaket kaidelerini aşmıyacak kadar kendine hâkimdir.

Hadiye rolünde Meliha Ars, trafındakilere karşı kafasında iyi düşünceler, kalbinde iyi hisler besliyen müşfik, kardeşi Muallânın gittikçe felâkete doğru giden âkıbetine candan bir dâka ile, fakat içi sızlıyarak akıp eden olgun, geleneklere bağlı, kibar bir hanımefendiyi büyük bir muvaffakiyetle oynamıştır. Muallâ rolüne nisbetle biraz daha düz olan bu rolün, dördüncü perdenin dördüncü sahnesinde zaman zaman sert, acı ve hücumcu olmak, çocuklarını gözü görmeyen anneye karşı bu çocukları korumak, fakat bütün bunların altında enğin bir kardeş sevgisi beslemek gibi zenginliklerini göstererek oynamakla, Meliha Ars, bu sahnede hem Muallânın karakterinin daha iyi meydana çıkmasına yardım etmiş, hem de Hadiye Hanımı bize çok sempatik hale getirmiştir. Macide Birmeç ile Meliha Ars bilhassa bu sahneyi, kusursuz ve güzel oyunlarıyla çok iyi renklendirmişlerdir. Bu sahne sonunda iki kardeşin birbirinden ayrılışı: Birinin büyük bir kederle merdivenleri çıkması, ötekinin Cezmi'ye daha güzel görünmek için makyajını tazelemesi seyrine doyum maz orijinal bir tablodur.

İkinci hizmetçide Faize Özbolhan'ın, birinci hizmetçide Sevim Akmansoy'un küçücük rollerinde pek sempatik olmalarına karşılık, Sabahatta Meliha Gökçer, Lemanda Bedi Atalan, Senihada Mehlika Do-

gangün sönüktüler.

Bütün eksikliklerine ve kusurlarına rağmen, «Alın Yazısı» piyesi Devlet Tiyatrosunun 1951 - 1952 tiyatro mevsimindeki ilk ve galiba son başarısıdır. Bu başarıda pek büyük payları olan Macide Birmeç'le, Meliha Ars'ı, ve Rejisör Şahap Akalın'ı candan tebrik ederiz.

Ulus, 28 nisan 1952

TIYATRO

ALIN YAZISI

LÜTFİ AY

BAŞLIGIN altında imzamı görünce Alın Yazısı'nı benim yazdığım sanılmasın. Hayır, onu yazan Nahid Sırrı Örik'tir ve ben burada ancak Küçük Tiyatro'daki temsilinden bahsetmek istiyorum.

Fakat daha önce, Alın Yazısı'nın da bir alın yazısı olduğunu söylemeliyim. Nahid Sırrı Örik, birkaç yıl önce İstanbul Şehir Tiyatrosunda temsil edilen Para Uğrunda adlı ilk telif piyesinden sonra, bir ikinci piyes yazmış ve Devlet Tiyatrosu'na geçen yıl göndermişti. Bu piyesin adı Kabul Edilmeyen Mektup'tu. Müellifin kendi ifadesiyle "Genç ve güzel kalmaya azmetmiş, bu husta tabiatın da lütfü ve iniyetine mazhar olmuş bir kadın'ın gönül buhranlarını ve kendinden genç bir koca ile evlenmesinin çocukları üzerindeki reaksiyonlarını tasvir ediyordu. Fakat eserde bu kadının, yirmi yıllık bir ayrılıktan sonra memlekete dönen oğlunun beraber getirdiği gelin, Cenubî Amerikalı bir ecnebi kadını ve buna rağmen Uşşakî Zade Halit Ziya'nın romanlarındaki kadınlar gibi, ağıdahlı fakat sağlam ve uzun cümlelerle mükemmel bir Türkçe konuşuyordu. Ayrıca genç koca, birinci perdeden sonra bir daha sahnede görünmüyor, bu yaşlanmış, fakat gönül taze kalmış talihsiz kadını çocuklarından mahrum ettikten sonra daha nelere maruz bırakabileceği belirtilmiyordu.

Eserde bazı tādiller yapmayı kabul eden müellif Arjantinli gelin hanımı, orada doğup büyümüş ve Türklüğü kadar Türkçesini de kaybetmemiş bir memleket kızı ile değiştirdi, son perdeyi de bambaşka bir şekle sokarak yeniden yazdı ve eserin adı "Ellisinden Sonra" oldu. Yeni şekliyle repertuvara alınan piyes, bu sefer sadece adını değiştirdi ve Alın Yazısı olarak sahneye çıkarıldı. İşte Küçük Tiyatro'da temsiline başlanan bu mevsimin ikinci telif eseri olan Alın Yazısı'nın alın yazısı..

★

NAHİD Sırrı Örik yeni piyesiyle çok beşerî bir tema üzerinde çalışmış. Yaşı ilerlemiş olmasına rağmen sıhhatini, tazeliğini, güzelliğini, bilhassa gönül hassasiyetini kaybetmemiş bir kadının, Muallâ'nın, kendinden genç, menfaat ve macera düşkününü bir erkek tarafından istismar edilmesi. Genç bir kocayı elde tutmak, onu başkalarına kaptırmamak için sarfedilen mütemedî gayretler, ona yaşını hatırlatacak herşeyi, herkesi, hattâ öz evlâtlarını yanından uzaklaştırmak, onları kırmak, kaybetmek bahasına da olsa, vefasız bir erkeğe her fedakârlığı yapmak, varını yoğunu harcamak, maddî ve mânevî bir iflâsa doğru sürüklenmek ve bundan kurtulmak için hiçbir şey yapamamak..

Bu zavallı kadının yanısıra, ona tamamiyle zıt bir karakterde, fakat eserde onun kadar

mühim rolü olan bir başka kadın var: Hâdiye Abla. Mualla'dan ancak birkaç yaş büyük olduğu halde kır saçlarını boyamaya lüzum görmiyen ve bütün saadeti kızkardeşinin felâketini hafifletmeğe, yeğenlerine muhtaç oldukları analık sefkatini, annelerinin yerine, bol bol göstermekte bulan vakur, temkinli, muhafazakâr, yaşının kadını sevimli bir teyzec...

Öyle sanıyorum ki müellif, Mualla ve Hâdiye Abla ile bize, birbirine taban tabana zıt iki kadın karakterini vuzuhla canlandırmış ve cemiyetimizde örneklerine rastlanmasi imkân sız olmiyan bir aile durumunu, bu contraste'dan faydalanarak, ustalıkla tasvir edebilmiştir. Aynı zamanda klâsik ölçülere sadık kalarak, gönlü yıpranmış bir kadının iç dramını, analık vazife ve duygularına gâlip gelen kadınlık zaafını takdirde değer bir sadelikle, incelikle belirtmiştir. Belki bazı perde sonları temenni edildiği kadar kuvvetli olmamış, şahısların dili, sahne ve konuşma dilinden biraz ayrılmıştır. Fakat ne olursa olsun Nahid Sırrı bize, Alın Yazısı ile, her telif eserinde göremediğimiz konu ve karakter vahdeti arzeden sade ve sağlam bir dram yapısı kurmava, bilhassa vak'ayı indirecte bir action içinde alâkayı uyanık tutacak kadar iyi yürütmeye muktedir olduğunu göstermiştir. İlk eseri olan Para Uğrunda ile mukayese edilince Alın Yazısı'nın her bakımdan bir ilerleme, bir olgunluk gösterdiği; vak'ası kadar şahıslarının da daha gerçek, daha tabii oldukları muhakkaktır. Buna bakarak Nahid Sırrı'nın bundan sonra çok daha kuvvetli eserler verebileceğine hükmedebiliriz.

Fakat dil ve ifadeye birinci derecede ehemmiyet vermek şartıyla. Zira, kendisini yakından tanıyanları pek rahatsız etmiyen, bu kendine mahsus ve çetrefil ifade, sahnede konuşulan her cümleyi vuzuhla anlamak istiyen büyük seyirci kitlesinin aradığı akıcılıktan mahrumdur. Büyük seyirci kitlesi de yorulmadan, rahat rahat dinliemediği bir sahne eserini, şahısları, konusu, action'u ne kadar kuvvetli olursa olsun, kolay kolay benimseyip sevemez.

★

ALIN YAZISI Küçük Tiyatro'da iyi oynanıyor. Eseri sahneye koyan ve bu sahada ilk denemesini yapan Şahap Akalın umumiyetle muvaffak olmuş ve çok itinalı, cidden zarif dekor ve kostümler, faydalanabileceği mahdut elemanlar arasında da cidden isabetli sayılabilecek bir tevziat içinde, hareketten ziyade söze, vakasından çok aktörün oyununa dayandığı için rejisi hayli güç olan piyesi, psikolojik incelikleri sahnede yaşatmıştır.

Turgut Zaim'in çizdiği modern dekor ve kostümler gerçekten zevklidir. Eşya da iyi seçilmiş, ancak aralarında renk imtizacına pek dikkat edilmemiş olduğunu sanıyorum. Yeşil kadifeden perde ve koltukların yanısıra mavi ve kırmızı abajurlar; sarı yaldızlı stil eşya arasında dışçilerin ecza dolaplarını hatırlatan beyaz yağlı boya vitrin ve masa; pembe duvarların üzerinde gri renkli tavan, renk bakımından yorucu ve şaşırtıcı bir manzara arz ediyor. Fakat ikinci perde'de, fona yerleştirilen ve gece ışıklarla aydınlatılan İstanbul silüeti sun'ilikten uzak, canlı ve güzeldir.

Mualla'da Macide Birmec, öyle sanıyorum ki Ötaye Doğrudan sonra en dikkate değer kompozisyonlarından birini yaratmış ve bütün kuvvetini oyundan alan bu güç rolü muvaffakiyetle oynamıştır. Yalnız söz ve mimik ifadelerini daha büyük bir itina ile değerlendirmeye çalışması, bilhassa bağırıldığı zaman, tonlarının rengini kaybetmemesi lâzım.

Hâdiye Abla'da, eserini bu ikinci kadın kahramanında, Meliha Ars aynı derecede muvaffaktır. Onun da ilk akşam

gördüğümüz saç tuvaletini (sade mizacına hiç uygun düşmeyen o muazzam perukayı) değiştirilmesi ve bazı sahnelerde daha enerjik, daha da otoriter olması temenni edilir.

Muallâ'nın ak saçlı genç oğlu Şefik'de Umran Uzman, ölçülü oyunu ile dikkati çekiyor. Hem genç, hem yaşının icabından fazla ağırbaşlı olmasını biliyor; sonra ana şefketine duyduğu tahassürü, annesinin değersiz bir üveybaba ekinde oyuncak olduğunu görmekten duyduğu azabı da iyi belirtiyor. Fakat annesinin hareketlerine isyan ettiği sahnelerde daha temkinli, annesine karşı daha saygılı bir tonla konuşması, yirmi yıllık bir ayrılıktan sonra çıkagelen bir evlâd için daha tabii olur.

Macera ve menfaat düşkünü Cezmi'yi, müellifin tâbiriyle o "kıranta dilber"i kocayı, Ekmel Hürol bütün cynisme'î ile canlandırıyor, ama rolüne effeminé bir eda vermesine, bunun için de zaman zaman sesini inceltmesine lüzum olmadığını kanaatindeyim.

Mualla'nın kızı Sevim'de Handan Uran, bu şirin ve iyi kalbli, akıllı uslu genç kızı yansıtmak için elinden geleni yapıyor, yer yer muvaffak da oluyor. Fakat sanat mizacı daha çok dramatik kalan Handan'ın, bu rolün taptaze, neşeli ve hassas taraflarını tabii ve rahat bir ifadeye kavuşturabildiğini sanmıyorum.

Şefik'in karısı Sabahat'ta Mediha Gökcer, Leman'da Bediâ Atalan, Seniha'da Mehlika Doğanün, güzel rollerini, maalesef, lâvıkiyle canlandıramadılar. Bu sanatkarların her şeyden önce diksiyonlarını düzeltmeleri, sözlerini seyirciye duyurtmaya ve anlatmaya çalışmaları, sonra da oynadıkları sahnelerin karakterlerini anlatmaya gayret etmeleri lâzım. Son olarak hizmetçilerde sırası ile Sevim Akmansoyla Faize Özbek, küçük Demir'de de Ender Arman vazifelerini hakkile yaptılar. Bilhassa küçük Ender, Çocuk Tiyatrosu'nun bu çocuk sanatkarı, ilerisi için ümit verecek kadar istidatlıdır.

Netice olarak, mühim rolleri iyi oynanan ve telif eserlerimizin en iyi sahneye konulmuş olanlarından biri olan Akin Yazısı'nın Küçük Tiyatro'da zevk ve alâka ile seyredileceğini, tiyatro mevsimini de muvaffakiyetle kapıyacağım sanıyorum.

Kudret, 1 mayıs 1952

Tiyatro :

Küçük Tiyatro'da Alın yazısı

Yazan : Nuri Pertev Narlıgil

Küçük Tiyatroda mevsimin ikinci ve tabiiyle sonuncu telif eseri (Alın Yazısı) oynuyor. Hıbukî Devlet Tiyatrosu Genel Müdürü geçenlerde bir gazeteye verdiği veyanatta bu eserin gelecek yıl oynanacağını söylemişti. Bu vaziyet karşısında insan, genel müdürün diğer söylediklerinin de vakıflara uygunluk derecesi üzerinde gayrı ihtiyari tereddüde düşüyor. Mamafih haksızlık etmiyelim. Belki de kendisi rejisör Bay Schröder'e Antalya'da (devlet hesabına) deniz havası aldirmekle meşgulken haberi olmadan bu piyes sahneye konmuştur. Bay Schröder'in Antalya dönüşü uzun bir tatil geçirmek üzere memleketine gittiği söyleniyor. Bu ayrılışın bizden alacağı para miktarına bir tesiri olmayacakmış. Muhterem rejisör koca mevsim sahneye koyabildiği tek eserin verdiği yorgunluğu böylece çıkarmayı hak etmiş olsa gerek. Otuz bin lira karşılığında memleketimiz geldiği söylenen Bay Ebert ise mayıs ayında yani tiyatroların ölü mevsimi başlarken Şekspirin bir fantezisini sahneye koyacak, böylece borcunu ödedikten ve memleketimiz kesesinden yaptığı bu iki aylık nefis hava tebdilini bitirdikten sonra Amerika'ya dönecekmiş. You açık olsun..

(Alın Yazısı) bizler için iki bakımdan da bir sürpriz teşkil etti: Şimdiye kadar yavan fıkralar, çetrefil ifadeli tercümelere başka hemen hemen

hiçbir şey vermemiş çok uzun ve kısır bir zora ki maharrirlik devresinden sonra Bay Nahit Sırrı Örik'in böyle bir piyesi yazabilmiş olması ciddi başarılacak bir vakiadır. Dil kusurlarına, bazı teknik aksaklıklarına rağmen gerçekten başarılı olan bu eserde aşka hâlâ doyamamış, gençliğinin gittiği ni bir türlü kabul edemiyen, gözü ne çocuklarını, ne torununu ne müşfik ablasını, hasılı kendinden çok genç, hayırsız kocasından başka hiçbir görmeyen karşılıksız kalmığa malûkum aşkı uğruna küçülmeğe, maddî manevî nesi varsa kaybetmeğe razı olmuş geçkin bir kadının hazin hikâyesi usataca tasvir ve tahlî edilmiştir. İkinci şaşılacak nokta Devlet Tiyatrosunda oynanan yerli eserlere has alın yazısından (Alın Yazısı) nın kendini kurtarmış; rejî, dekor, mobilye ve kostüm bakımından tercüme eserleri nen gözdeleleri kadar emek ve masrafa lâyük görülmüş olmasıdır.

(Alın Yazısı) nı sahneye koyan Şahap Akalın, bunun ilk rejîsi olmasına rağmen, böyle bir işe sahneye koydukları eserlerin çift haneli sayısıyla övünenlerden çok daha ehil olduğunu ispat etti. Turgut Zaîm'in çizdiği dekorlar çok zevkli ve eserin havasına uygundu. Işık tertibatı gayet iyî idi. Küçük Tiyatroda seyrettüğümüz bir çok eserlerde gündüz ışığını gece ışığından ayırmak pek mümkün olmadığı için bu cihetle de bir başarı olarak kaydetmek lâzımgeliyor. İkinci ve müteakip perdeler dekorunda Adalar'ı Suadiye'ye pek fazla yaklaşmış gördük ama bunu Küçük Tiyatro sahnesinin darlığına bağışlamak yerinde olur.

Piyesin iki mühim rolünden biri olan Mualla'da Macide Birmeş aşk uğrunda her şeyi feda eden, ihtiyarlamamak için âdeta günlerin akışını durdurmak istiyen kadının ihtirasını, yırtıcılığını gereği kadar canlandıramadı. Daha çok

mütevakkil, renksiz, hattâ bazı yerlerde otomatonları hatırlatan bir hali vardı. Bununla beraber bilhassa son perdede çok muvaffak oldu.

Meliha Ars, piyesin ikinci mühim rolü olan Muallanın ablası Hadiyeyi oynıyordu. Tıpkı eserdeki gibi, kibâr, olgun bir İstanbul hanımefendisiydi. Kardeşi için nasıl içinin sızladığını, onun zaafına karşı vakit vakit duyduğu hincî, sonra bu hincin yerini affa ve müsamahaya bırakışını, daha enerjik, daha otoriter davranmasını engelliyen Kardeş sevgi ve merhametini, iki kardeşi saran çaresizlik havasını en ince nüanslarıyla ifade etti; Muallanın karakterinin belirmesinde büyük bir yardımcı oldu. Bu mevsim (Kadının Fendi) nde bayan Do, t (Ötaye Doğru) da Mrs. Cliveden - Bansk, (Köşebaşı) nda Yenge Hanım ve nihayet (Alın Yazısı) nda Hadiye gibi ap ayrı ve bâm başka dört role aynı anlayış, duyuş ve muvaffakiyetle intibak etmesini bilen Meliha Ars artık Türk sahnesinin en iyi aktirislerinden biri olduğunu bizlere ispat etmiş bulunuyor.

Muallanın ansızın Amerîka'dan çıkıp gelen oğlu Şefik rolünde Umran Uzman'ı büyük bir tehlikeyle karşılaşmış gördük. Genç sanatkar eserin bazı dramatik sahnelerinde hareketleriyle, ses tonuyla, mimikleriyle - hattâ burun çekme tikine varıncaya kadar - Cüneyt Gökçer'i taklik ediyordu. Aktör için bir meslekdaşının tesiri altında kalmak kadar büyük tehlike olamaz. Umran Uzman'ın bir an evvel toplanmasını candan dilerim. Muallanın genç, hayırsız kocası Cezmi'de Ekmel Hürol çok zavıftı. Muallanın üniversiteli kızı Sevim rolünde Handan Urgan gürlütlü hali, ölçsüz, zarif olmıyan hareketleriyle o aileye hiç uymuyordu. Şefik'in Karısı Sabahatın methini önce Hadiye Hanımdan

d'nedikten sonra Mediha Gökçer'in bu roldeki oyununu görürnce tam bir sükutu hayale uğradık. Bedia Atalan Leman rolünde ve eserin umumi hava sına hiç nüfuz edememişti. Cezmiyi ayartan, Seniha rolünde Mehlika Doğangün - belki de Operadan kalma bir itiyat neticesi - her cümle'nin vurgusunu havada bırakarak acayip bir türkçe ile, hem de burnundan konuştu. Bereket versin rolü kısaydı. Küçük Ender Arman Muallanın torunu Demir rolünde pek sevimli ve başarılıydı. Faize Özbolhan deliş-

men, dedikoducu bir besleme tipini iyi canlandırdı.

Devlet Tiyatrosu idaresi bazan bir eserin mütercimini, tercüme sahneye konulurken, harcırahını vererek Ankaraya getirtir, günlerce ağırlar. Ama İstanbulda oturan bir müellif, oynanacak piyesi için fikirlerinden, görüşünden faydalanmak üzere çağırılmak kimsenin aklına gelmez. Bu sebeptendir ki Bay Nahit Sırrı Örik'in piyesini henüz seyredemediğini sanıyorum. (Alın Yazısı) nın Şahap Akalın'ın rejisi, Meliha Ars'ın zarif, anlayışlı oyunu. Macide Birmeç'in ciddi gayretleri sayesinde muvaffakiyet kazandığından haberi olmasını isterim. Allah korusun, mutavvehhile (âni bir rahatsızlık) yüzünden perdenin vakitsiz kapanmaması için de eserinde rol alanların hepsinin sıhhat ve afiyetine gece gündüz duacı bulunmasını ayrıca naçizane tavsiye ederim.

Nuri Pertev Narlıgil

Hür Tes, 1 mayıs 1952

“Alın Yazısı,”

Yazan: Asûman SEZÂİ

Küçük Tiyatro sahnesinde mevsimin son eseri olarak Nahit Sırrı Örik'in kaleminden çıkan (Alın Yazısı) isimli beş perdelik bir piyes temsil edilmektedir. (Alın Yazısı) cemiyet hayatında eşine hemen her zaman rastlamak mümkün olan bir bakıma aile faciasıdır. Doymak bilmeyen ihtiras ve kaprislerini tatmin etmek uğrunda, bir kadının düşebileceği veya düşüğü haller canlandırılmıştır. Şöyleki:

Muallâ genç yaşında biri kız diğeri erkek olmak üzere iki çocuğu ile dul kalmıştır. Piyenin en sonlarına doğru Muallânın Üniversiteye devam eden kızı Sevim'in ağabeyisi Şefik'e (Eğer sen burada kalsaydın ağabey, babamın yerini alırdın) diye dert yandığına bakılırsa, Muallânın oğlu Şefik babasının ölümünden hemen sonra Avru-paya gitmiş, orada tahsilini ikmal ettikten sonra tanıştığı bir Türk ailesinin kızı ile evlenerek orada kalmıştır. Fakat Şefik'in Avrupaya nasıl gittiği, yahutta kim tarafından gönderildiği meçhul bırakılmıştır.

Oğlu Avrupaya giden Muallâ, kızı Sevim ve ablası Hadîye ile birlikte evde kalmış ve bir müddet sonra da Cezmi isminde genç yakışıklı ve hercai bir genç olan bir bankacı ile evlenmiştir.

Muallâ kendisini pek yaşlı hissetmek gibi tuhaf bir ha-

leti ruhiye içinde çirpindiği için, ipe sapa gelmiyen kocası Cezmi'yi elinden kaçıramamağa uğraşmakta ve bu yüz dendir ki, bütün çarelere baş vurarak genç ve güzel görünmeğe çalışmaktadır.

Öyleki, karısı Sabahat ve oğlu Demir ile birlikte Avrupa'dan yurda dönen çok sevikili oğlu Şefik'i bile evine almamaktadır. Çünkü Şefik'in saçları ağarmış ve kır kına merdiven dayamıştır. Böyle bir kıranta gencin anneliğini kabul etmek, aynı zamanda yaşlılığı da kabul etmek olacaktır. Binaenaleyh Cezmi artık kendisine yaşlı bir kadın nazariyle bakabilir ve mevcut sevgisini kısmak hakkını da hiç şüphesiz elde etmiş olur. Bu endişedir ki, bir anneye yıllardır görmediği evlâdını Beyoğlu otellerinden birinde yatmasına müsaade etmek geniş yürekliliğini vermektedir. Fakat bütün bu gayretler boştur. Nihayet Muallânın korktuğu hakikat başına gelmiştir: Komşusu Leman hanımla birlikte evlerine misafir gelen Mısırlı bir paşadan dul kalmış, genç ve güzel bir kadın olan Seniha iki kaş bir göz oyunu ile Cezmiyi baştan çıkarmış ve onu beraberinde, Parise götürmeğe muvaffak olmuştur.

Bu hal karşısında neye uğradığını şaşırان hislerine esir olmuş Muallâ, çok sevgili kocası aleyhine boşanma davası açmaktan başka hal çaresi bulamamıştır. Hadiselerin bu yolda inkişafı netice

cesidir ki, Muallâ otelde kalan oğlunu, gelini ve torunu ile birlikte evine almak kadirşinasılığını göstermiştir.

Artık Muallânın evinde normal bir hayat devam etmektedir. Sevgili kocasından boşanma yeri torunu Demirle doldurmağa uğraşan Muallâ, başına topladığı yavrularına acısını hissettirmemeğe uğraşmakta Demirle birlikte pilâjlara gitmekte ve gezintiler yapmaktadır.

Ama ne yazıkki huyda bir yenilik mevcut değildir. Böylece torun ve kır saçlı evlât sahibi olan Muallâ bir türlü genç gözükmeden kendini alamamakta ve bir genç kız kadar sık giyinmeğe yeltenmektedir. Muhitin çok gördüğü bütün bu hallere rağmen mes'ut bir yuva manzarası arzeden Muallâ'nın başında bulunduğu ailenin saadeti nin ömrü çok kısa sürmüştür. Cezmi ile boşanma davasının karara bağlanacağı bir sırada, her mecliste bulunun ve her işe burnunu sokan Leman hanım nihayet karakterinin icabını yapmış ve Muallâ'ya gereken müjdeyi vermiştir: Cezmi Avrupa'dan dönüyor.

Bu haber Muallâyı tekrar baştan çıkarmış, oğul kız, torun ve gelin sevgisini bir tarafa bırakan ihtiyar aşık aradan geçenleri unutarak sevgili kocasını usule uygun bir şekilde karşılamak için gereken hazırlıklara başlamıştır.

Vaziyeti haber alan Şefik ise, aslında sevmediği ve balığa asla yakıştıramadığı Cezmi beyle karşılaşmak istemediğinden bütün nasihat lara kulağını tıkayan ve kalbinde şefkat hissi duymayan o çilgın aşık annesini bir ke re daha ve son olarak terketmek mecburiyetinde kalmıştır. Çünkü Muallâ netice

ne olursa olsun Cezmi beyi yaptığı uzun seyahatten sonra evinde ve kolları arasına da dinlendirmek kararını vermiştir. Muallâ haric bütün aile uzun ve ebedi bir ayrılığın verdiği ızdırap deryasında kulaç tamaktadır. Ama Şefik'in bu defaki ayrılığı Muallâyâ eskisi kadar kolay olmayacaktır. Zira şimdi sevdiği kızı Sevim de ağabeyisi ile birlikte gitmektedir. Zira serpildikçe babalığının gayri tabii yakınlıklarını hissederek Sevim, Seniha hanımından artan boşluğun annesi tarafından doldurulamayacağını, mevcut eksiğinin kendisi ile tamamlanması gibi korkunç bir hakikatle karşı karşıya kalacağından endişe etmekte ve babalığının çok muhtemel olan iğrenç emellerine alet olmak istememektedir.

Nihayet olan olmuştur. Şefik karısı, oğlu, kızkardeşi ve teyzesi ile birlikte Manisa taraflarında bir çiftliğe gitmiştir. Ama ne çareki Cezmi'nin bu defa Muallâ ile bir

leşmesi eski saadeti temin etmemiştir. Bir ara işinden ayrılan Cezmi parasız kalmış, karısından para almağa ve nihayet evi barkı, hatâ resim ve tabloları bile satmağa başlamış, Muallâyâ ızdıraptan ızdıraba sürüklenmekten çekinmemiştir.

Aradan zaman geçmiş, nihayet günlerden biri Hediye hanım İstanbula gelerek, kardeşi Muallâyâ, kızı Sevimin nişanına davet etmiştir. Fakat Cezmi bey, masraftan kaçtığını söyleyerek Muallâyâ'yı Sevimin nişanına göndermek istememiştir. Ama biraz sonra Sevimin zengin bir gençle evlendiğini duyan Cezmi önceki kararından dönmüş, hadiseden büyük bir

sevinç duyduğunu beyanla Sevimin nişanında kendisinin de bulunmak istediğini söyleyerek karısının hazırlanmasını istemiş ve bu müstakbel ve zengin akrabası ile bir kumar masasına oturmak fırsatını elde ettikten sonra onu soyup soğana çevirebileceğini tahmin ettiğini de karısından gizlememiştir.

Nihayet bir anne olarak Muallâmın kalbi yenice sızlamış, kızının saadetini bozmak istemiyerek Cezminin bayağı emellerini tahakkuka fırsat vermek istemeyerek gitmekten vaz geçmiştir. Muallâ, ablasının misafir olduğu yere telefon ederek ona Manisaya gelmek istemediğini bildirmiş ve sebep olarak da Cezminin düşüncelerini izah ettikten sonra (ne yazık ki, abla; bu benim alın yazımıdır.) diyerek gözyaşları arasında telefonu kapatmıştır.

Buraya kadar oldukça etraflı izah ettiğimiz bu eserin temsiline gelince:

Başta genç rejisör Şahap Akalın'ın bu eserin temsiline de sarfettiği gayret ve onun muğlak taraflarının reji kuvvetiyle herkesin anlayabileceği bir şekle sokmakta ki başarısı cidden takdir edilmeğe lâyık, sanat kabiliyeti kuvvetli, istikbâde kıymetli hizmetler görececek bir rejisör olduğunu bize isbat etmiştir.

Muallâ rolünde Macide Birmeç, samimiyetle ifade edelim ki, büyük bir sanat kudretini göstermiştir. Müellifin koyduğu çok kesik cümleler yüzünden, ağlamaktan gülmeye gibi birbirine çok zıt vaziyetlere, yıldırım sür'atıyla geçmek mecburiyetinde kalan Macide, bu durumda dahi yadırganacak bir hale düşmemiş, jest ve mimikleriyle müellifin birçok ayrıntılarını kapatmağa muvaffak olmuştur. Bu zorluklar içinde

rolünde ciddîden başarı gösteren Birmeç, kıymetli bir sanatkar olarak tebriklâ yiktir.

Hadîye, yani abla rolünde Mediha Ars, temsilin en muvaffak sanatkarlarından biri idi, dersek hakikaten tarafsız bir lisan kullanmış ve

bütün seyircilerin hissiyatına tercüman olmuş oluruz. Meliha Ars, kelimenin bütün manasiyle ağırbaşlı, yol gösterici, müsamahakâr ve müşfik bir abla rolünde eksiksiz başarı göstermiştir.

Umran Uzman, Şefik olarak herkesin beğendiği bir rol oynamış ve sanat kabiliyetini isbat etmiştir.

Handan Uran, Sevim rolünde muvaffakati. Şen, şakrak ve sevimli bir üniversiteli genç kız olarak çok beğenilmiştir.

Cezmi rolünde Ekmel Hü. rol'un bazı sahnelerde soğuk halleri gözden kaçıyordu. Meselâ Seniha hanıma flört yaparken pek beceriksiz, toy bir delikanlı hali alıyordu. Halbuki çapkınlığı ile meşhur olan bir gençten daha hareketli ve daha tabii haller beklenirdi. Zannederiz ki, Ekmel bizim gördüğümüz gün, rahatsız ve rolünü benimsemekten kendisini uzak laştıran bozuk bir haleti ruhiye içinde bulunuyordu. Yoksa onun da sanat kudretinden aslâ şüphemiz yoktur.

Sabahat rolünde Mediha Gökçer, kusuruz oynamaktadır. Onu bu rolünde vazifesini müdrik, hürmetkâr bir kadın olarak seyrettik.

Bedia Atalan, dediği kodu cu bir bayan rolünü pek benimsemişti.

Seniha hanım rolünde Meliha Doğançün, gözden kaçmıyarak bazı eksiklikler yap-

maktadır. Meselâ Mualla'a'nın evinde resim sanatı hakkında yaptığı konuşmada pek ezberci görünmektedir. Halbuki daha ağır konuşabilir, hareketleriyle sözleri arasında da münasebet tesisi ile jest ve mimiklerinde konferansını dinleyenleri celbedebilirdi. Bunun gördüğümüz gün hariç olmak üzere, yaptığına inanıyoruz.

Birinci hizmetçi rolünde Sevim Akmansoy, ikinci hizmetçide Faize Özbozdan, ken dilerini seyircilere pek beğendirmişlerdir.

Demir rolünde Enden Arman istikbale kendisinden çok seyler bekleyebileceğimiz bir istidat olduğunu göstermiştir.

Netice olarak diyebiliriz ki, eserin topkeyün temsili kusursuz, yaratılan atmosfer, muharririn düşüncelerini de üstünde bir fevkalâdeliktir. Bu vesile ile bütün sanatkarları ayrı ayrı tebrik eder, başarılar dileriz.

Akım, 29 Nisan 1952

KÜÇÜK TİYATRODA

ALIN YAZISI

Yazan: Şahap SITKI

Geçen gece, Küçük Tiyatroda Nahid Sırrı'nın "Alın Yazısı" nı seyrettik. Piyenin ilk gecesiydi. Yazımın başında hemen itiraf edeyim ki, son yıllarda sah nemiz, böyle ince, böyle iç dokusu sağlam, atıkları yerli yerinde, böyle düpedüz yazarının yakından tanıdığı bir konuda, böyle tesadüflere asla yer vermeyen, her dakikası, hattâ her anı kılı kırk yararcasına inceden inceye hesaplanmış eserden mahrumdu. Bu zevki bize Alın Yazısıyla Nahid Sırrı tattırdı.

Piyen, bir başarıydı. Telif piyeslerimizde pek nadir rastlanılan incelikteydi. Gerçe, seyirciyl birden saran şaşırtıcı vakalara rastlamadık. Hani Frenkelin "Hafif", "Alımlı", "Spontane" dedikleri cinstendi. Yazar, eserine bir başlangıç, bir son çizdikten sonra avucunu içi gibi bildiği bir çevreyi bütün girdi çıktıklarıyla getir karşımıza koymuştur. Olduk yaşı bir kadının kendisine oldukça genç bir kocaya duyduğu zaafı, bu zaaf neticesinde birçok fedakârlıklara katlanacağı gibi çok insanı bir temayül serine nirengi yapan yazar, her tablo kadar kısa beş perçeyi kıvamında komik unsur, kıvamında melodramı, kıvamında dramıyla öyle birbirini içine solmuş ki, yadırganacak bir taraf mübalâğalı bir taraf bulamadık. Nahid Sırrı, diline de, bir parça özenseydi eser daha değerli kıymet kazanırdı. Yazar, kim yerde, genç nesli bir yana bırakalım, bizleri bile tedirgin eden ölü kelimeler kullanmakta âdeti ayak dreyor.

İlk gecenin heyecanını, oyuncuların rollerine henüz alışmamış olmalarını hesaba katarsak, temsil genel seyri içinde güzel

oylandı. Oyuncular eserini canlı ruhuna uymayı bildiler. Hele, piyesin belkemiği olan bir rolde Macide, çok oynak, eğilip bükülebilen zektâsiyle, kolayca adapte olmak hüneriyle bir kere daha kendisine olan inancımızı perçinledi. Yalnız, bir parça daha yaşlı gözükmesi böyle bir rolde daha mi iyi olurdu, bunu kestiremiyoruz. Piyes bitirken, eserin en dramatik unsuruyla karşı karşıya kaldığımız telefon sahnesinde Macide'nin numaraları çevirirken parmaklarının ifade ettiği çaresizlikten gelme o derin mânayı, eser hakkındaki intibamı sıcağı sıcağına yazdığım şu dakikada,

düşündükçe yeniden heyecanlanıyorum.

Abla rolünde Meliha, bildiğimiz başarılı rollerden birini oynadı. Rolü çetindi. Sahnede, ki mi zaman ağır temkinli, kimi zaman çok duygulu, kimi zaman ailenin koruyucusu, kimi zaman müsamahalı, halden anlar bir abla olması gerekiyordu. Öyle oldu. Bu çok değişik, ama o ölçüde tehlikeli olan karakteri, daima munis sesi, kültüründen beklenen mükemmellikle oynadı, canlandırdı. Yalnız mübalağalı saç tuvaleti, yani perukası seyircinin içini sıkıyordu.

Yetkili kalemlerin, işten daha iyi anlıyanların yerde yazacakları tenkidlerde belirttikleri üzere rollere intibak etmek hiç de kolay değildi. En küçük bir ihmâl, yerinde sayılmıyacak bir hareket eseri berbat edebiliirdi. Çünkü Alın Yazısı görmeğe alıştığımız eserlerden biri değildir. Anlaşılmadığı takdirde bir mânası yoktur, insan Tiyat rodan elleri boş çıkabilir.

Piveste rol alan ötekli oyuncular üzerinde teker teker durup fikir yürütmek bana düşmez, bunu işin ehline bırakıyorum. Şu kadarına işaret edeyim ki, oldukça yaşlı bir kadının zaafından faydalanıp onu bir oyuncak haline getiren nikâhlı jigolo rolünde Ekmel Hürol menfur tip yaratmada başarı gösterdi. Ama, bitevîyelikten kurtulmak için mi sesinin tonunu boyuna değiştiriyordu, burasını anlamadık.

Piyesi, genç rejisör Şahap Akalın sahneye koymuş, Sahnede

de daima muvaffak bir aktör olarak tanıdığımız Şahap Akalın, eseri benimsemiş, ruhunu anlamıya çalışmıştır. Yalnız, belki birinci perde tıka basa doldurulmuş teferruatla sonradan görme bir ailenin salonu haline sokulmuş. Oysa ki yazar, bunun böyle olmasına son derece dikkat göstermiştir. Heriki temsillerde pekâlâ taşhîni mümkün olan bu noktalar rejisörün, vakanın geçtiği çevreye bir parça yabancı olmasından gelen acemiliği seziliyor. Yoksa, Şahap Akalın, iyi bir aktör olduğu kadar bir eseri anlamak hususunda da çok ümitli bir kabiliyet olduğunu gösterdi.

Bu güzel eseri bulup sahneye koyan Devlet Tiyatrosu Edebi heyetine de bir teşekkür borçlu yuz.

Yedi Tepe, 1 Mayıs 1952

Ankara'da sanat hareketleri

"ALIN YAZISI"

KÜÇÜK Tiyatro'da Nahid Sırrı Örik'in beş perdelik "Alın Yazısı" adlı bir oyunu başladı. Eser piyes fonu üzerine kurulmuştur. Ama maksadı nedir? Bunu aydınlık olarak belirtmek sanırım ki, biraz güçtür. Çünkü; beş perdelik uzun bir akış içinde, ana tema, daima esas gayesine sadık olarak gelişmiştir, denemez. Gelişmenin bazı yerlerinde, hattâ son safhalarında bile, öyle çıkıntılara, öyle eklentilere rastlıyoruz ki "oyun nereye gidiyor?" diye sormak zorunda kalıyoruz.

Anladığımızı göre, ana temayı şöyle açıklayabiliriz: Bir yanda bir kadın var, bir bakıma bu kadın, kendisine mahsus bir hayat kurmak, bir yuva yapmak, yaşamın geçip gittiğinin farkına bile varmak istemeden, bu hayat ve yuva içinde mesut olmak istiyor. Ama bu keyfiyet, onun hayatının ta derinliklerinde yatmaktadır. Kadının asıl hayatına hâkim unsurları ararsak şunu görürüz: Bu kadın, kendisinden genç ve yakışıklı, fakat ahlaksız bir erkekle evlidir. Üstelik ona, adamakıllı tutkundur. Erkek, kadında mahpus kalmış cinsî ilcaları uyandırmaktadır. Bu ilcalar çok kuvvetlidir. Kadın cinsî ilcalarına mahkûmdur. Öbür yanda da kadının ailesi var. Bütün aile, kadının hayatında, yalnız bu cinsî ilcalar safhasını görüyor. Bu yüzden de onu kınıyor. Sonra, bilhassa, kadında bu ilcaları uyandıran erkekten nefret ediyorlar. Bu yüzden de, kocasından bir türlü vaz geçemiyen kadına karşı müsamahasız, haşin davranışa kadar gidiyorlar.

İşte eser; bir yandan yuvasını devam ettirmek isteyen fakat cinsî ilcalarının baskısından da kurtulamayıp ona mahkûm olan bu kadın ile; onun bir yuva içinde mesut olma isteğini anlamayan, onda sadece cinsî hayat zaafalarını gö-

ren ailesi arasındaki uyumsuzluğun dramını tema olarak almıştır.

Fakat yazar, bu tema'yı kurarken, işaret ettiğimiz ilk yönünü çok hafif geçmiş, meseleye, daha çok, cinsî ilcalar açısından bakmıştır. Fakat bu yönün de, iyi bir aksiyon dolgunluğu ile beslendiğini söyleyemeyiz. Rejisör de oyunu tamamiyle bu açıdan anlamıştır. Halbuki, karşımızda, yalnız cinsî ilcalarının mahkûmu bir kadın mı var? Sevdiği kimselerle beraber, fakat hayatı kucaklayarak uzun bir gençlik ve hayatiyet devresi yaşamak isteyen bir kadının yok mu? Bize göre var. Temsilde bu yönü de belirtmek iyi olurdu. Bu suretle, oyun, biraz da, yazarı da tamamıyla sahneye çıkardı. Fakat uyumsuzluk dramını seyirciye daha derin olarak duyururdu. Neticede kahramanımızın alın yazısına beşerî münasebetler çerçevesinden gelen unsurlar da girmiş olurdu.

Oynanışa gelince: Ortada iyi ve dolgun bir aksiyondan da faydalanarak muhtevayı tam açıklayan bir temsil yoktu. Roller, sahne sahne, meclis meclis iyi icra ediliyordu. Fakat temsil sürekli olarak uyumsuzluk dramının havasını bulamamıştı. Onun için roller üzerinde teker teker durmıyacağız. Yalnız kahramanımızı canlandıran sanatçıya dokunacağız. Macide Birmeç rolünün cinsî ilcalara mahkûm kadın yönünde, şuur altı cinsî baskıları ifadede biraz te-reddütlü, çekingendi. Fakat rolünün yaş kompleksi, kocasını başkalarına kaptırmaya kompleksi içinde bunalan kadın yönünde kuvvetli idi.

BAHRİ SAVCI

Tiyatro eserleri ve

"Alın yazısı"

"Devlet tiyatrosunun bu sezonda oynadığı yerli eserler arasında en başarılı olarak "alın yazısı," nı bulduk. Eser birçok eksiklerine rağmen muvaffakiyetle çizilmiş bir hayat tablosudur,"

Aydın ARIN

TİYATRO hayatımız aktör bakımından sistemli bir şekilde yavaş yavaş gelişirken, müellif topluluğunda da bir ilerleem göze çarpmaktadır.

Bu hareketlerin başında; —i-sim zikretmeyecek olursak— hakikaten selâhiyetli kalem sahipleri tiyatro edebiyatında kendilerini gösterirlerken, yeni yeni yetişmeye başlayan genç neslin de, üslûp bakımından kuvvetli eserler meydana getiriklerini tiyatro repertuvarlarında görmekteyiz. Yalnız bu arada bir iki eser vermek suretiyle tiyatro mevzuuna hizmet eden bazı muharrirler göründüyse de bunların faaliyeti hakkında tam bir hükme varamayız. Esasen bir iki kitle muharrirleri eskiye bağlı bir tarz ile eser yığını önümüzde sürüyorlar. Şüphesiz onların bu tarzdan vazgeçememeleri onlara; ne eserlerini tiyatro repertuvarlarında gösteriyor ve

için de bulunduğun uiddia ettiğimiz; Musahipzade Celâl Efendi merhumun «Bir kavuk devrildi» adlı eserini el'an ti-

ne de sahen edebiyatımıza do-
layisiyle sanatımıza bir yar-
dında bulunuyorlar. Fakat,
tazeligini bugün dahi kaybet-
miyen ve hattâ klâsik bir janr

yatroda seyredibilmemiz müm-
kün oluyor. Genç neslin eser-
lerinde başaramadıkları cihet-
ler sanat hayatımızda, tiyatro
tenkidçilerinin baş mevzuu ol-
maktadır. Ekseriya eserlerinde
bir mevzu anlayışsızlığı, sah-
nelerin birbirleri ile olan alâ-
kası en çok lâzım geleni de oy-
nandığı vakit seyirci psikoloji-

Ne yapam, yağmurdan ka-
çarken doluya tutuldular.
sinde bir dikkat ve oyuna se-

yir ihtimamı yaratamamasıdır.
Böyle olduğu halde bu gibi e-
serleri halk seyretmekten ka-
çınmıyor. Akıp gidiyor, bir kaç
gün, derken eser değişiveri-
yor, Anlaşılan sahnede onun
yeri kalmamıştır

5 mayıs 1952 de

Yerli eserler arasında, sahne
sezonunun son siyasi piyesi o-
larak Nahit Sırr' Örik'in Kü-
çük Tiyatroda, «Alın yazısı» ad-
lı eserini görüyoruz. Bir çok
eksikliklerine ve kursuzlarına
rağmen bu piyes enteresan bir
vak'ayı bize canlandırmakta-
dır. Ancak mevzu hakkında
yekden söyleyebileceğimiz kuv-
vetli oluşu.. Geri tarafı düşün-
mek ve düşünmek incelemek lâ-

zım. Bir aile faciasını eserinde
kasettiren Nahit Sırrı eseri us-
taca işlenmiş, bunu; sonsuz mu
habbet sahibî Mualla ile, vazife
ve an'anelerine bağlı, kusur-
larına rağmen kardeşine affe-
dici bir sevgi besleyen ablası
Hadiye de görüyoruz. Bu iki
şahıs eserin muvaffakiyeti
çizilmiş iki büyük karakteri-
dir. Yalnız eserde görüp de
söylemeden geçemeyeceğiz: Ti-
rajarın uzunluğu, diin biraz da
ha sade omayışı aynı zamanda
sahneerni fark teşkil edeme-
yişidir. Eserin sahneye iyi ko-
nuşu, seyir etme ritmi üzerin-
de büyük bir rol oynamıştır
diyebiliriz.

Ayrıca serde bir hususiyet
daha göze çarppmaktadır. Şa-
hısların müellif muhayyilesin-
de yarattığı durum bugünkü
csmiyet durumu ile uzun bir
münakaşa havası yaratabilmiş-
tir. Bundan başka eserde sah-
nelerin mahrum bulunduğu
birşey var, buda; sahne icabı
aksesuvar ihtiyacı yaratması-
dır. Bunu, az çok giderilmiş
olarak gördük. Yine rejisör Şa-
hap Akalın'ın isabetli roller tev-
zi etmesi eser için büyük bir
şanstır. Muallâ rolünde Macide
Birmeç muvaffakiyet derece-
sinde idi. Aynı şekilde bir ba-
şarı parıltısı gösteremedikleri-
ni söyleyebileceğimiz; Hadiye
rolünde Melâhat Ars ve sırası
ile Umran Uzman, Ekmel Hü
rol ve Handan Uran'dır. Zira
bunun başlıca sebebi; rollerini
içinde geçirdikleri sahneer'in

zayıf oluşu idi. Fakat; unumiyet itibariyle bu görüşü de sarfı nazar edecek olursak eser bir başarı içindedir. Bunun daha ziyade bir kıymet kazanmasını, sene içinde oynanan yerli eserlerin fevkinde bulunmasından ileri gelmektedir. Eserin diğer rollerindeki şahıslar muvaffakiyeleri ile dokunaklı ve pratik sahnelere çeşni vermişlerdir.

İşte yerli eser olarak bu sene gördüklerimiz arasında (Alın yazısı) ndan başka diğer tiyatro eserlerinde etüd yapmak cesaretini bulamıyoruz. Buna rağmen o zayıf eserlerin repertuvarında görülmeleri hayret uyandırmaktadır.

Tiyatro hayatımızın verimli olması ve yerli eserlerle doyurulması yükü müelliflerimize düşmektedir. Bu şerefli vazifede çalışacak kalem sahipler vasıtası ile, hakiki Türk tiyatrosunun bünyesi teşkil olunacaktır.

Şurası muhakkaktır ki, sahne edebiyatı ile uğraşanlar, bu ilâhî varlığın bütün hususiyetlerini bir aktör kadar bildiği on eserleri uzun müddet sahnede yaşama elzendir.

Bizde ilk denen yazı şekli tiyatro eserleri olmasına rağmen en az gelişeni de o olmuştur. Zira; tiyatro eseri en çok istidat, en çok anlayış ve emel istiyen çetin bir yazı nevidir.

ALIN YAZISI

Küçük dünyasında vaktini saatini tamamlayan eserler yerlerini yenilerine bırakarak geçerler. Tıpkı hayatta olduğu gibi! Ya rahmetle anırlar yahut da "Adam sen de!" denir, geçilir.

Beşeri zaaflarımızın bu iki insafsız kararı eğer jeolojik bir zaman değişmesi olmaz da neslimiz tükenmezse Ruz-u mahşere kadar sürüp gidecek.

Nöbet değiştirme sırası; adı "Alın yazısı" olan bir piyese geldi. Ben, öteden beri sahne eserlerine alın yazıları derim! Çünkü tiyatro; alın yazılarımız, şuurumuzun hükmü geçmiyen vâkıalardan mevzuunu alır. Ama gerçek adı "Alın Yazısı" olan bir piyese sahneye koyacağım hiç aklıma gelmemiştir.

Kesilen bir uzvu tamire koşan hücreler gibi tiyatro da, ferdin ve kütlenin sakat ve noksan taraflarını tamamlar, kötü bir huydan bütün bir ahlak meydana getirir.

Piyesimizin mihrakı olan kadın, aşım temayüllerin baskısı altında, kaderin kendisine çizdiği mizansene uyarak hayatının dramını temsil ediyor. Unutmayın ki: günahı kadar sevabı da mebzul olan insan, şuur üstüne çıkarmaya utandığı mahpus hislerini bazan insafsız kaderinin tazyikine mukavemet edemeyip hayata atıverir. Mevzuumuzun kahramanı Muallâ gibi! Onun çirkin hayatı belki de birçok sakat taraflarımızı tamire hizmet edecektir.

Beni, aktör olarak tanıdığınıza inanıyorum. Eğer bu inanç, şahsi hodbinliğimden ilerigelen bir hüsnü kuruntu ise, affedin! Çünkü insan, müşahedelerini ekseriyü kendi menfaatlerine göre kullanır.

Rejisör olarak sahneye ilk çıkışım bu. Tiyatro sanatının bu nankör bölümü, geniş bir kültür ve yaratıcılık isteyen hususi şartlara tâbidir. Rejisör, yalnız dekor, kostüm, renk ve ışık armonisi meydana getiren bir vasıta değil, eserin madde-i asliyesi olan insanın, ruhi temayüllerine göre ifade veren, karakterler arasındaki maddi ve mânevi münasebetleri tahlil ve tertibeden bir ustadır.

Eğer rejisörlüğüm aktörlüğümü aratırsa bu mağlûbiyetimi Ulu Yaratıcının takdiri bilip kendimi bu yönden noksan bulacağım.

İlk reji vazifemin, alın yazım olacağını kabul etmekle beraber "Alınımın kara yazısı!" olmasını da istemiyorum.

Şahap AKALIN

Pazar Postası, 25 mayıs 1952

“ALIN YAZISI,,

Başlığımı tırnak içine almadım. Her ne kadar Nahit Sırrı Örik'in Küçük Tiyatro'da oynanan piyesinden bahsedeceksem de, başlığımı tiyatromuzun kara bir alın yazısı olduğuna işaret etmek istedim.

Yerli eser kıtlığı çektiğimiz şu sıralarda, 'Alın Yazısı'nın methüsenaları kulağıma gelince, zihnimde bir soru belirdi. Acaba gerçekten iyi bir şey seyredecek miyiz? Yerli eser deyince, sahnede göreceğimizin herbat şeyler olacağına o kadar inanmışız ki, methüsenalar bile, ancak ümit ışığı gibi bir acaba dedirtiyor.

Piyenin konusu malûm. Şu frenklerde görüp, hem şaştığımız, hem gıpta ettiğimiz, ellisine altmışına kadar sürebilen gövde ve gönül gençliğini ayıplamak, çocuk ve torun sahibi olan bir hanıma bunu çok görmek ve bütün sıhhatine, güzelliğine, arzularına bakmadan onu dünyadan, elini eteğini çekmiş, namaz postu üzerinde tesbihle cennet sayıklayan bir acuze görmek! Sayın yazar, asırlar

SAMI ÇELENK

boyunca bu dediğinizi yaptık, yaptırdık. Hayattan, yalnız yaşlıları değil, gençleri bile yüz çevirttik; bir lokma, bir hırka diye diye lokmasız, hırkasız kaldık. Ne olur artık hayata sırt çevirmeyi değil, hayata koşmayı söyleyin bize.

Piyesteki o hatun kişinin, yirmi yıl önce kendisini bırakıp giden ve şimdi birdenbire Güney Amerika'sından çıkagelen oğulun, annesinin gençliğine, yaşamak arzusu-na, kocasına v.s. karışınca insan, "Sana ne be adam!" diye bağırılmak için kendini güç tutuyor. Kadıncağız, karakterce zayıf bir adama tutulmuş evlenmiş. Olur a canım. Hiç bir gayri meşru halleri de yok. Adam söylemiş böyleymiş; üvey babanı beğenmezsin geçer gider. Hayır, piyesteki esas tez, ne olursa olsun, her şeye, her şeye rağmen kadıncağız yal-

nız çocuklarına saçını süpürge edecek. Anladık, dünyada evlât anne şefkati büyük bir yer işgal eder ve Muallâ'da da bu yok değil. Ama evlâttan başka şeyler de var dünyada canım! Annesine niçin o kadar hücum etmeli Şefik. Hattâ müslümanlıkta bile, dul kalan bir kadına, oğlunun, senede bir defa evlenmek isteyip istemediğini sorması farzdır derler.

Gelelim bir tiyatro eseri olarak Ahn Yazısı'na. Önce dilinin sahne dili ile ilişiği yok. Ne sahnede, ne de hayatta kimse böyle konuşmaz. Eserin dili, misale lüzum bırakmıyacak kadar baştan kara. Sonra vakıanın tertiplenişinde, sahne tekniği diye hiç bir şey düşünülmemiş. Seyircinin ilgisini uyanık tutacak bir hâdiseler zinciri meydana getirememiş. San-ki, bize tıngır mungır bir masal anlatıyor. O kadar ki, finallerde perde kapanınca "A... ne oldu ki" diyor insan. Tıpkı, bir gazete tefrikasının, devamı gelecek sayıya, diyerek kesilmesi gibi, devamı gelecek perdede de-yip kapatıyor. Gazete tefrikalarında daha iyi. Çünkü ekseriyetle önemli yerlerde keser.

Küçük Tiyatro'daki oynanışına da kısaca dokunalım. Dokunalım ama, ortada ne var ki? Çocuklar neyi oynasınlar? Yalnız Umran Uzman'ın şahsında, orta yaşlı, sıhhatli, hayatından memnun, bir aile babasını, tıpkı bir kartpostal gibi zevkle seyrettik. Kartpostal gibi idersem, Uzman'ın oynayışına demiyorum. O mükemmeldi. Tabir caizse, o enstantaneyi piyesin sözüm ona akışı içinde kesip aldığım için kartpostal diyorum. Umran gerçekten rahat ve ölçülü oynuyordu. Bu genç yaşına bakmadan, tam orta yaşlı, mazbut bir aile babası olmayı bilmişti. Eğer çalışırsa ve imkân verilerse, önümüzdeki mevsimde kendisini daha önemli rollerde zevkle seyretmeği umabiliriz. Diğer rollerin oynanışından bahsetmiyeceğim. İyi bir şey seyretmediğim için, eserin yavanlığını çocuklara yüklemekten korkarım.

İon Posta, 10 haziran 1952

tiyatro tenkitleri

Ankara'da

KÜÇÜK TİYATRO'nun

"ALIN YAZISI,"

ANKARA'da sahne faaliyeti Küçük ve Büyük Tiyatrolarda temsil edilen üç yeni eserle sona ermiş bulunuyor. Bunlar sırasıyla Nahit Sırrı Örik'in « Alın Yazısı » isimli dramı, Johann Strauss'un meşhur « Yarasa » opereti ve W. Shakespeare'in « Bir yaz dönmü gecesi rüyası » isimli feerik komedisidir.

Küçük Tiyatroda 41 defa temsil edilen « Alın Yazısı » Devlet Tiyatrosu aktörlerinden Şahap Akahın tarafından sahneye konmuştur. Dekor ve kostümler Turgut Zaim tarafından çizilmiştir.

Bugünkü yazı ve konuşma dilimize uymayan ağdalı ve girift ifadesine, lüzumsuz yere heş perdeye bölünerek biraz kırık dökük bir hale getirilmiş olmasına rağmen eser kuvvetli bir mevzu ve sağlam bir temelle dayanmaktadır. Başlıca şahısların karakterleri güzel çizilmiş,

vak'a bilgi ve itina ile örülmüştür. Fakat, bilhassa perde sonları icap eden vuzuh ve kuvvetten mahrumdur. Bazı meclisler oldukça siliktir. Bu ve te-

Yazan :

Z.Kâmran Noyan

ferruatta görülen bazı aksaklıkları sadece eserde değil, biraz da sahneye konuşa ve oynayıta aramak lâzımdır.

PİYESİN başlıca kahramanı Muallâ, ilerlemiş yaşında ve iki yetişmiş evlâdına rağmen genç, yakışıklı ; fakat sefih ve menfaat düşkünü bir adamla evlenmek ve onu sevmek bedbahtlığına uğramış, hâlâ güzel bir kadındır. Ne, evli ve çocuk sahibi oğlunun ve yetişmiş kızının mevcudiyeti, ne şefkat ve müsamaha timsali ablasının nasihat ve ikazları ve hattâ ne de yıllarca sonra oğ-

lunun yanında çıkagelen 13 yaşındaki torununa duyduğu derince sevgi onu genç kocasından koparamaz. Uğrunca zillete, ihanete, istismar edilmeğe bile bile katlandığı bu aşk bir nevi amok, insanı yakıp kül eden bir taundur. Oyle bir alın yazısı ki, Muallâ bunu ömrü oldukça çekecektir.

Devlet Tiyatrosu sanatkarlarından Macide Birmeç fizik vasıfları, bilhassa çehre güzelliği ve üstün bir dramatik kabiliyeti isteyen bu demir leblebi rolü, gerçekten olgun bir sanatkâra yaraşır bir mükemmeliyele canlandırmasını bilmiştir. 5 perde boyunca bütün eserin yükünü hiç aksmadan ve asla bitevi, yeliğe düşünmeden taşıyıp götür en sanatkarı tebrik ederiz.

SEVGI, kıskançlık, analık duygusu, vicdan azabı, nedamet, isyan ve tesli miyet gibi birbirine zıt ve birbirini kovalayan ruh hâletlerini canlandırırken Macide Birmeç, sadece harikulâdeydi. Hele, son perdede, kocasının oynadığı aşk komedyasına kendisini teslim ederken, kelimenin tam mânasıyla, seven ve inanmak isteyen kadının kendisiydi. Yalnız sanatkarın, gerçekten güzel olan ses

tonunu, yüksek konuşmak icap eden bir iki sahne de neden inceltmeğe lüzum gördüğünü anlayamadık.

Öteye Doğru'daki Midjet'den sonra «Alın Yazısı» ndaki Muallâ rolü ile Macide Birmeç, tiyatroseverlerin hafızasına yerleşen nadir sanatkârlardan biri olarak kalacaktır.

Nisbeten düz ve rahat bir rol olan Hadiye Abla'da Meliha Ars, ölçülü ve temiz oyunu ile mükemmeldi. Kardeşine vazifelerini hatırlatırken dürüst bir ablanın husnetini, onu başkalarına karşı müdafaa ederken de müsama-hah ve fedakâr bir kardeşin duygularını güzel meydana koydu. Yeğenlerine karşı da lâzım geldiği kadar müşfikti. Yalnız Meliha Ars gibi eski ve olgun bir sanatkârdan, dilimize yerleşmiş bazı ecnebi kelimeler daha itinalı ve doğru telâffuz etmesini beklemek hakkımızdı.

SEFİH ve hercai koca Cezmi'de Ekmel Hürol ya - kışkırtılı, sesinin güzel tonu ile dikkati çekti. İlk perdede oldukça silik kalmasına karşılık, bilhassa son perdedeki karşılığı o gerek olmayan aşk sahnesinde fevkalâdeydi. Bu sanatkârı daha büyük rollerde görmek zevk olacaktır.

Anne hasreti bir yana, görünüşe göre karısı, çocuğu ve mesleği arasında mes'ut bir insan olması lâzımgelen (Muallâ'nın oğlu) Şefik'de Umran Uzman, fazla hırpalanmış ve hayattan bezmiş bir adam tesiri yaptı. Fakat ammesine sevgisini gösterirken, isyan ederken, kızkardeşini üveybabadan gelebilecek tehlikelere karşı korumaya çalışırken, melodrama kaçmaya pek müsait olan bu meclislerdeki ölçülü ve güzel oyununu tebrik etmek lâzımdır.

Birkaç yıl evvel «Anton Usta» da gösterdiği kabiliyete hayran olduğumuz Handan Urgan, Muallâ'nın iyi kalbli; zeki ve anasını her şeyin üstünde seven kızı Sevim'i pek üstünlük

canlandırdı. Ağabeyisine üvey babasından nefretini anlattığı sahne hariç, rolünü biteviyelikten kurtaramadı.

GELİN rolünde Mediha Gökçer, zaten silik olan bu role fazla bir şey ilâve edemedi. Küçük Demir'i oynayan çocuk sanatkâr Ender Arman ilerisi için ümidler veriyor. Fakat bazı sahnelerde büyümüş de küçülmüş tesiri yaptı. İlk perdedeki hizmetçi Sevim Akmansoy bir operete yakışır tarzda, son perdedeki Faize Özbolhan da içinde çalıştığı eve ve aileye uymayacak şekilde ifade ve hareketlerle oynadılar. Komşu ve abbap hanımlarda Bedia Atalan ile Mehlika Doğangün rollerini sadece — hem de oldukça kötü — ezberlemişlerdi.

Kostümlerin gayet şık ve zevkli olmasına karşılık dekor, aynı sanatkârın fırcasından çıktığına inandırılmayacak kadar baştan savma idi. İkinci perdedeki salon veranda ve arka plânda görülen silüet hariç, eşyalar ve bilhassa üstkata çıkan dar ve çirkin merdiven, zengin ve zevk sahibi bir kadının evine yaraşan şeyler değildi. Salon ise yaldızlı stil eşyalarının yanı sıra orası burası kopuk âdi lake masa ve dolapları ve rengârenk lambalarıyla ikinci sınıf otellerden birinin bekleme salonuna benzemişti.

«Alın yazısı» nun telif sahifelerimiz arasında iyi bir aldığına inanıyoruz.

